

Làng Trung Nha

Trung Nha (tên Nôm là làng Nghè), là một thôn của xã Nghĩa Đô, huyện Từ Liêm, nay thuộc phường Nghĩa Đô, quận Cầu Giấy. Có nhiều thuyết về tên làng này. Một thuyết cho rằng, sau khi ông Đoàn Nhân Thục, người làng (đỗ Tiến sĩ năm 1502, làm quan Hiến sát sứ), được cấp lộc điền, lập dinh cơ tại đây để ở, nên người trong vùng gọi là làng Nghè. Một thuyết khác cho rằng, do trong làng có họ Lại có nghề làm giấy sắc từ đời Vua Lê Thần Tông (thế kỷ XVII), phải nghề (nặng) giấy nên gọi là làng Nghè.

Theo bản thần tích còn lưu ở đình thì, vào năm 981, tướng Trần Công Tích (quê ở trang Đông Lộc, phủ Khoái Châu (nay thuộc tỉnh Hưng Yên) đem 500 quân đến đóng ở ấp Phượng Đào để luyện quân và tuyển quân lên biên giới chống lại giặc Tống. Sau ông Tích kết duyên với hai bà Hồng Nương và Quế Nương, con gái họ Lê là dòng họ lâu đời nhất ở làng này. Dân làng đã thờ Trần Công Tích và hai bà Hồng Nương, Quế Nương làm thành hoàng. Như vậy làng Nghè xưa có tên là ấp Phượng Đào.

Làng Nghè là làng đông dân nhất trong bốn làng thuộc xã Nghĩa Đô cũ, nhưng cũng ít ruộng nhất, dân xưa sống chủ yếu bằng các nghề thủ công dệt lĩnh, lụa; làm các loại giầu bản; đặc biệt có nghề làm giấy sắc, loại giấy khổ to, dày, có màu vàng đẹp, chuyên để bộ Lễ thay mặt nhà vua viết bản phong chức cho các quan và phong tước hiệu cho các vị thần của các làng. Tục truyền, nghề này được người họ Lại, gốc ở Thanh Hóa, làm con rể chúa Trịnh Tráng (1623 - 1657) đến ở làng Trung Nha tiếp thu, con cháu đã cải tiến kỹ thuật làm giấy bản thành giấy sắc vào đầu thế kỷ XVII.

Ngoài Tiến sĩ Đoàn Nhân Thục, theo một số tài liệu thì làng Trung Nha còn có Nguyễn Lan (1440 - ?) đỗ Tiến sĩ khoa Nhâm Thìn niên hiệu Hồng Đức đời vua Lê Thánh Tông (1472), làm quan đến chức Hình khoa cấp sự trung, có Nguyễn Hanh (còn có tên là Hường), đỗ Hương Cống năm 1776), làm quan Tri huyện Tam Nông (nay thuộc tỉnh Phú Thọ), Nguyễn Đức Toàn đỗ Võ cử (Hương cống ngạch võ), làm quan dưới thời chúa Trịnh Doanh và Trịnh Sâm, sau theo Tây Sơn - Nguyễn Huệ.

Ngoài ra, còn một số người đỗ Sinh đồ, Tú tài. Làng còn có ông Lại Phú Vinh là quan võ, làm quan đến chức Phụ quốc Thượng tướng quân, tước Đô Thịnh hầu. Làng Nghè hàng năm mở lễ hội từ ngày 10 đến 14 tháng Hai. Trong hội có rước giao hiếu sắc phong và biển "Mỹ tục khả phong" với các làng Vạn Long, An Phú, Trung Kính Thượng. Đặc biệt, trong hội có trò thổi cơm thi, mấy chục cô gái được tuyển chọn ra dự thi, diễn lại sự tích Tướng quân Trần Công Tích chọn các cô gái có tài nấu nướng đi phục vụ đội quân của mình ra trận giết giặc Tống.

Làng Nghè xưa có quy định: khi trong làng có cụ già qua đời, các bô lão phải xem xét lý lịch của người chết nếu trong cả cuộc đời là người tốt thì làng ban cho tấm biển Trung Tín (đối với nam), Trinh Thuận (đối với nữ). Nếu là người xấu (vi phạm các quy định của làng) thì không có biển rước trong đám tang. Tục này góp phần khuyên răn, giáo dục mọi người sống có kỷ cương. Về tục cưới, làng quy định, con gái lấy chồng làng nộp 100 viên gạch, lấy chồng làng khác nộp 200 viên để lát đường làng. (HNM)